

Л^{Петро}уцик

ПОМІЖ ДВОХ ОРЛІВ

Роман

Харків
«Фоліо»
2017

1

«Написано в церкві втечі Пресвятої Богородиці до Єгипту монастиря святих Отців Василиан під Жовквою року Божого 1609».

Брат Амвросій поставив крапку, відклав убік перо й по-божно перехрестився. Погортавши щойно закінчену працю, він задоволено усміхнувся. Хоч уже й очі погано бачать, і рука вже не така тверда, але почерк, здавалося, не змінився відтоді, як він написав своє перше «Житіє святих». Гай-гай, невже минуло аж п'ятдесят років? Десятки разів замерзала місцева річка і стільки ж скресала її крига, щоб десь у березні-квітні затопити низовину, що віддаляла село від новозбудованого міста.

Чесно кажучи, брат Амвросій дещо злукавив. Немає вже монастиря біля Сопошина. Давно вже нема. І братії також нема. Він залишився сам-один.

Монах важко зітхнув. Так, один. Інші або поховані на місцевому цвинтарі, або переселилися у Крехів. І досі як чує про печери Крехова, у старого ченця щемить серце. Ні, він, звичайно, радіє від того, що на цю землю спустилася благодать Божа, що монахи святого Печерського монастиря оселилися тут, започаткувавши особливе служіння й завидну смиренність. Амвросій ніколи не бачив цих двох ченців, хоч

відтоді, як вони з'явилися тут, минуло вже чотирнадцять років. Спочатку Сильвестр та Йоіль — так звали прибулих — поселилися у двох печерах на узліссі. Одна з них служила за житло, а іншу, більшу, пристосували під церкву. Хто вони були — не знав ніхто. Хтось казав, що ченці прибули з Києва, хтось переконував, що принаймні Йоіль прийшов із Греції, можливо, навіть із самого Афону. Ніхто не знав, а монахи не спішили розповсюджуватися на цю тему.

Вістка про особливу благодать поширилася навколишніми селами, як весняна повінь. Десь через рік до ченців приєдналися перші послушники — жителі найближчого села. І тоді неначе прорвало! Ченці із численних монастирів, що існували сотні років, просили у своїх ігуменів благословення приєднатися до святих монахів. Це прагнення особливо підсилювалося тоді, коли до братів дійшла звістка про підписання у Бересті унії з папським престолом. Ченці вважали, аби захистити віру потрібен значно більший подвиг, аніж той повсякденний, який вони здійснювали. І печери Крехова — саме те місце, куди варто прагнути. А десять років тому перший брат, Симеон, залишив стіни цього монастиря. За вісім років у нову обитель перебралися майже всі.

Останнім монастир покинув ігумен. Амвросій пам'ятав розмову з братом Порфирієм, неначе це відбулося вчора. Тоді кожен з них залишився при своїй думці: ігумен так і не зумів переконати його послідувати за іншими братами, адже він залишиться один в спорожнілому монастирі; Амвросій же даремно просив Порфирія не покидати місце, на яке ще сто двадцять років тому спустилася благодать Божа. Єдине, що зміг добитися брат Амвросій, — так це благословення свого

ігумена, щоб залишитися тут. Розуміючи, що старому ченцю буде важко призвичаїтися до нових порядків, відмінних від уже звичних (воістину, не йти ж у чужий монастир зі своїм статутом!), Порфирій виконав прохання старця.

— Що ж, — сказав Амвросій на прощання. — Напевне, це дійсно Божий промисел, щоб першого і останнього ченця звали однаково.

І ще одне попросив він ігумена. Щоб той дозволив йому використати папір, який у невеликій кількості тут зберігався. Знаючи нахил Амвросія до літопису (адже з-під його пера вийшов не один життєпис святих), Порфирій дозволив.

Відтоді минуло два роки. Спочатку ченці провідували його досить-таки часто, потім відвідини стали рідшими, вряди-годи, а за останні півроку не було нікого. До Амвросія доходили чутки про діяльність, котру розгорнули монахи у Крехові. Ще раніше поруч печер, які десяток років були прихистком Йоілю та Сильвестру, завдяки старанням і допомозі людей з навколишніх сіл постала церква. Коли ж місцевий дідич дозволив спорудити ще один храм, стало зрозуміло, що Амвросій так і залишиться останнім монахом у колишньому монастирі.

Чернець кинув оком на отвір у стіні, який колись був вікном. Недавно під час небувалої бурі вітер розбив скло, а поставити нове у нього не було ні сил, ні коштів. Добре, що зараз травень, тепло, а потім можна щось придумати.

«Якщо мені ще буде потрібне згодом тепло...» — подумав Амвросій.

Важкі темні свинцеві хмари, здавалося, надовго зачепилися за густі верхівки модринових велетнів гори Гарай. З власного досвіду брат Амвросій знав, що це вірна ознака погіршен-

ня погоди. Далебі, цьогорічна весна, здавалося, вилила на землю всю воду, яку тримала на небі; земля вже не могла прийняти у себе більше; місцева річка розлилася, десь там нижче за течією затопила луки, а дощ хлющив мало не щодень.

Амвросій подумки подякував Богові за мудрість першого ігумена монастиря: він поклав звести обитель на високому лівому березі річки. Внизу, хоч і ближче до містечка Винники, замість того, щоб кожную хвилину віддавати Богові, довелося б боротися за земне існування...

За дверима келії почулося кряхтіння. Амвросія не здивували ці звуки. Він знав, кому вони належать. Лише одна людина скрашувала його самотність протягом останнього року.

Клацнула дерев'яна клямка, заскрипіли давно не змащені двері, і у келії одразу стало тісно. Високий юнак із кучмою кучерявого чорнявого волосся поставив на стіл поряд зі списаними аркушами вузлик. Привітався.

— Я не чекав, що ти прийдеш сьогодні, — озвався Амвросій.

— Ось, мати приготувала... — замість відповіді сказав юнак.

Він розв'язав вузлик, і чернець побачив дві великі риби-ни й буханець чорного хліба.

— Тарасе! — захоплено вигукнув Амвросій. — Звідкіля таке багатство?

Юнак задоволено усміхнувся.

— Вчора наловили з хлопцями, — пояснив. — На мочарах. Стрвиня розлилася аж до горбів, там води лише по коліна, рибу можна ловити руками. Наловив аж вісім. Дві ось приніс вам.

— Оце спасибі тобі! Що ж, сідай, пообідаємо разом.

— Ні, я не буду, — відмовився Тарас. — Кажу ж, наловив вісім. Ми з мамою заледве з'їли чотири. Їжте самі. Я ще наловлю. Риби цьогоріч багато.

Він сів навпроти старого ченця і мовчки дивився, як той їсть. Амвросій обережно, лише одними кінчиками пальців, розпотрошив ще теплу рибину, витяг кісточку, і захоплено відправив шматок до беззубого рота, смачно при цьому прицокуючи.

Ось уже другий рік Тарас кожного дня приходив у келію до Амвросія. Мати спочатку противилася цим відвідинам, адже син — єдиний чоловік у сім'ї, але побачивши, що Тарас став спокійнішим, уже не пропадає десь із шибайголовами, заспокоїлась. А коли дізналася, що старий Амвросій вчить сина грамоти, передала ченцеві їжу.

Так сталося, що Тарас Сопоха залишився без батька ще немовлям. П'ятнадцять років тому під час татарського набігу вбили його тата, який разом з іншими чоловіками села спробував завадити орді робити свою чорну справу. Відтоді вдова Марія жила сама. Татари спалили її хату, що дісталася покійному чоловікові від його батьків. Марія перебралася жити в убогу хатину, яка стояла пустою після того ж таки набігу. Малий Тарас цілими днями гасав десь з однолітками, а пізно ввечері приходив додому замурзаний, голодний. Мати вже почала переживати за сина, але якось хлопець зустрів монаха Амвросія. Важко сказати, як таке сталося, але Тарас прикипів до старого. Амвросій, побачивши допитливу наугу хлопця, вирішив навчити його грамоті.

— Я бачу, ви вже закінчили... — порушив мовчанку Тарас, взявши в руки два списані аркуші.